

CULTURELE VACATURES ONDERZOCHT

Voor een dubbeltje op de eerste rang: arbeidsmarkt van de culturele sector

Abstract

Met behulp van cijfers van Jobfeed, een big data-tool voor de online vacaturemarkt, analyseerde Bureau Lahaut de vacaturecijfers in de culturele sector in het afgelopen jaar. Doelstelling is om inzicht te geven in de arbeidsmarktpositie van werkenden in de culturele sector en in de behoefte van culturele instellingen aan vrijwilligers en stagairs. Hieruit blijkt dat de culturele sector zich vooral richt op het binnenhalen van hoog opgeleide, en bij voorkeur vrijwillige krachten.

Dimitri Lahaut
info@bureau-lahaut.nl

Inhoudsopgave

Omschrijving van het onderzoek.....	3
Aanleiding van het onderzoek.....	3
Onderzoek naar culturele vacatures	3
Initiatiefnemer.....	4
Databron.....	4
Afbakening van de cultuursector in enge zin	4
Belangrijkste resultaten	5
5.000 unieke culturele vacatures	5
44 procent onbetaalde functies	5
Tijdelijke en vaste dienstverbanden.....	5
Verskil tussen grote en kleine cultuurinstellingen	6
Noord-Holland koploper in aantal unieke vacatures	7
Fulltime versus parttime	8
Veel behoefte aan hoogopgeleid personeel	8
MARCOM functies populair.....	9
Kansen voor nader onderzoek	10
Grafieken	10
Literatuur.....	10
Over de auteur	10
Colofon	11

Samenvatting

Het gaat weer iets beter met de culturele sector, in de zin dat er afgelopen jaar meer (en vooral betaalde) culturele vacatures bij zijn gekomen. Toch bestaat het vacatureaanbod nog steeds voor een aanzienlijk deel uit onbetaalde functies zoals vrijwilligers en (afstudeer)stagiairs. Hierbij is dan ook de vraag gerechtvaardigd of vrijwilligers vaste concurrentie vormen voor werkenden in de culturele sector. Vooral de kleine culturele instellingen plaatsen veel vacatures voor vrijwilligers, en zijn daarmee afhankelijk van de inzet van onbetaalde en laagbetaalde arbeidskrachten, blijkt opnieuw uit dit onderzoek. In een samenleving waar tijd als een schaars goed wordt gezien is het onverstandig om teveel afhankelijk te zijn van de inzet van vrijwilligers. Uit het onderzoek is daarnaast gebleken dat de werkgelegenheid zich voornamelijk concentreert in de Randstad. Werkenden en pas afgestudeerden zijn haast verplicht hun heil in de Randstedelijke regio te zoeken, alwaar zij genoeg moeten nemen met een relatief laag inkomen. Dit staat op gespannen voet met de overspannen woningmarkt en hoge huurprijzen in de grote steden. Ook biedt de culturele sector voor MBO-ers weinig kansen. Tegelijkertijd richt de culturele sector haar pijlen juist op het meer betrekken van een midden en laagopgeleide doelgroep. Dat er voor deze mensen geen plek is om aan de slag te gaan in de sector lijkt dan ook een gemiste kans. Zonder ambassadeurs uit diverse lagen van de bevolking is het lastig om het elitaire karakter kwijt te raken dat aan de culturele sector kleeft.

Omschrijving van het onderzoek

Aanleiding van het onderzoek

Dit onderzoek heeft twee aanleidingen. Ten eerste is er een discrepantie tussen de (hoge) inzet van werkers in de culturele sector en hun (kwetsbare) arbeidsmarktpositie. Ondanks de bezuinigingen op cultuur en de economische crisis beschikt Nederland over een kwalitatief hoogstaand en breed cultuuraanbod. Miljoenen mensen uit het binnen- en buitenland beleven plezier aan cultuur en laten zich hierdoor inspireren. Om het brede aanbod beschikbaar te houden voor het publiek, moet er hard gewerkt worden door de 142 duizend werknemers¹ en de 119 duizend zelfstandigen binnen de culturele en creatieve sector. De Raad voor Cultuur (RvC) en de Sociaal-Economische Raad (SER) constateren een discrepantie tussen de inzet en gedrevenheid van werkenden in de culturele sector en de materiële waardering die hier vaak tegenover staat. De arbeidsmarktsituatie in de culturele sector is volgens de RvC/SER dan ook zorgwekkend. De combinatie van lage en dalende inkomens, dalende werkgelegenheid, een relatief hoge kans op werkloosheid, tijdelijke contracten en de slechte onderhandelingspositie voor werknemers en zzp'ers maakt de positie van werkenden in de cultuursector kwetsbaar.

De tweede aanleiding is dat vrijwilligers in de culturele sector nog immer aan een opmars bezig zijn. Vrijwilligers in de culturele sector hebben door bezuinigingen en economische crisis een steeds belangrijker aandeel in het personeelsbestand van culturele instellingen gekregen (D. Lahaut, 2016). Een breed en gevarieerd cultuuraanbod brengt een reële werklast met zich mee. Het grote aandeel van vrijwilligers zegt iets over het gebrek aan voldoende financiële middelen om betaalde arbeidskrachten in te zetten. Statistieken van brancheverenigingen laten dan ook een omvangrijke inzet van vrijwilligers in de bibliotheeksector, musea en podiumkunsten zien. Bij musea werken inmiddels bijna vier keer zo veel vrijwilligers als mensen in loondienst, die gezamenlijk goed zijn voor 42 procent van alle fte's. Ook het aantal vrijwilligers in de podiumkunstensector blijft toenemen, ten opzichte van 10 jaar geleden zijn het aantal vrijwilligers verdubbeld. Bij de bibliotheeksector is de inzet van vrijwilligers de afgelopen jaren ook verdubbeld.²

Onderzoek naar culturele vacatures

Deze ontwikkelingen tonen de veranderende (verzwakte) arbeidsmarktpositie van werkenden in de culturele sector aan. Eén van de manieren om de arbeidsmarktpositie in de cultuursector te monitoren is door continu onderzoek te doen naar culturele vacatures. Door culturele vacatures te analyseren kunnen er indicatoren ontwikkeld worden die iets zeggen over de arbeidsmarktpositie van werkenden en pas afgestudeerden. Bijvoorbeeld door de verhouding tussen tijdelijke en vaste dienstverbanden, of tussen betaalde en onbetaalde functies in kaart te brengen. Ook het aantal beschikbare vacatures is van belang. Als er in een jaar meer culturele vacatures zijn dan in de jaren ervoor terwijl het aanbod van arbeid gelijk blijft, dan is er sprake van een ruimere arbeidsmarkt, wat gunstig is voor de arbeidsmarktpositie van werkenden en pas afgestudeerden.

¹ De werkgelegenheid in de cultuur- en creatieve sector is ten opzichte van 2010 met 11,5 procent gedaald. Terwijl in dezelfde periode de werkgelegenheid in de gehele economie groeide met 2,1 procent. De sterkste daling vindt plaats tussen 2010 en 2013. In de jaren daarna (2013-2016) stabiliseert de werkgelegenheid in de cultuur- en creatieve sector zich. (CBS maatwerk/OCW)

² Zie de CBS-statistieken over [podiumkunstenvrijwilligers](#) en de vrijwilligers in de [museumsector](#). Daarnaast de [economische bijlage](#) van de OCW publicatie *Cultuur in Beeld*.

Initiatiefnemer

Bureau Lahaut is gespecialiseerd in kwantitatief onderzoek en data-analyse voor de culturele sector. Door statistieken te verzamelen en van duiding te voorzien geven wij een algemeen inzicht in de cultuursector om zodoende de sector als geheel te versterken. Met het onderzoek willen wij een bijdrage leveren aan een duurzame, toekomstbestendige en bloeiende culturele en creatieve sector in Nederland.

Databron

Data over vacatures in dit onderzoek is afkomstig van Jobfeed, de big data-tool voor de online vacaturemarkt. Jobfeed doorzoekt dagelijks duizenden vacatures gevonden op het web. Vacatures worden vervolgens automatisch gecategoriseerd, ontdebeld, verrijkt en doorzoekbaar gemaakt. Hiermee biedt Jobfeed een actueel én historisch overzicht van alle online vacatures en is daarmee een waardevolle informatiebron en analysemiddel. Zie voor meer informatie [de website van Jobfeed](#).

Afbakening van de cultuursector in enge zin

Om de economische waarde van cultuur te kunnen bepalen onderscheidt het CBS drie subsectoren: 'kunsten en cultureel erfgoed' (podiumkunsten, musea, beeldende kunst et cetera), 'media- en entertainmentindustrie' (boekuitgevers, bioscopen, omroepen et cetera) en 'creatieve zakelijke dienstverlening' (architecten, reclamebureaus, ontwerpers et cetera).³ De culturele sector in dit onderzoek valt geheel of gedeeltelijk onder de eerste twee subsectoren. De subsector 'creatieve zakelijke dienstverlening' valt buiten de scope van het onderzoek.

Bedrijven en werknemers in de culturele sector zijn te onderscheiden in onderdelen van de productieketen: creatie, productie en exploitatie. Dit ketenperspectief benadrukt dat cultuurgoederen ontwikkeld en verspreid worden via een aantal schakels die samen een keten vormen. Een roman bijvoorbeeld wordt geschreven door een auteur (productie), vervolgens wordt het boek uitgegeven door een uitgever (distributie) en belandt het in de schappen van een boekwinkel (exploitatie). Binnen de subsector 'kunsten en cultureel erfgoed' behoren alle activiteiten tot de culturele sector: van creatie tot productie en exploitatie. Bij de subsector 'media- en entertainmentindustrie' is dat slechts gedeeltelijk het geval. Zo zijn vacatures bij filmproducenten en bioscopen wel in de analyse meegenomen, maar vacatures bij kabelexploitanten en omroepen niet.⁴ Er is dus voor gekozen om **de culturele sector in enge zin** te analyseren door in te zoomen op de sectoren amateurkunst en cultuureducatie, archieven, monumenten, beeldende kunst en vorming, dans, film, letteren en bibliotheken, musea, muziek en muziektheater, theater, monumenten en archeologie. Het is goed om te vermelden dat de vacatures niet alleen betrekking op het gesubsidieerde deel van de cultuursector, maar ook op het ongesubsidieerde deel.⁵ Overigens, vacatures bij kunst- en cultuuropleidingen zijn wel meegenomen in de analyse omdat deze de makers en cultuurprofessionals van de toekomst opleidt.

³ De meeste banen vallen in de subsector 'media en entertainment' (36 procent van alle dienstverbanden), op de tweede plaats staat 'creatieve zakelijke dienstverlening' met 33 procent van de dienstverbanden en op de derde plaats staat 'kunsten en cultureel erfgoed' met 30 procent van de dienstverbanden.

⁴ Een belangrijk deel van de creatieve sector zoals bijvoorbeeld uitgeverijen van dagbladen en/of tijdschriften, omroeporganisaties, productie radio- en televisieprogramma's, pers- en nieuwsbureau 's, journalisten.

⁵ Het kan ook gaan om cultureel-inhoudelijke functies van niet-culturele organisaties.

Belangrijkste resultaten

5.000 unieke culturele vacatures

Er zijn in 2017 bijna 5.000 unieke culturele vacatures online geplaatst, het gaat om zowel betaalde als onbetaalde functies. Dit is een stijging van 10 procent ten opzichte van 2016. De meeste culturele vacatures (60 procent) die in 2017 openstonden waren bij culturele instellingen met minder dan 50 werknemers.

Vacatures voor *betaalde* functies zijn ten opzichte van 2016 met 24 procent toegenomen. De groei van het aantal betaalde vacatures is ongeveer even groot dan die van de totale Nederlandse online vacaturemarkt; deze is in dezelfde periode met 21 procent gestegen.⁶

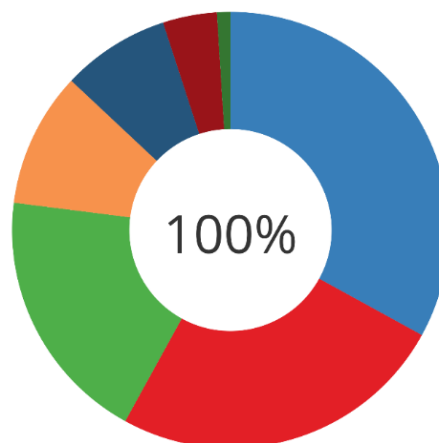
44 procent onbetaalde functies

Onbetaalde functies waren goed voor maar liefst 44 procent van de culturele vacatures. In 19 procent gaat het om vrijwilligersfunctie en in 25 procent om een (afstudeer)stage. Ten opzichte van 2016 worden er 8 procent minder vrijwilligers gevraagd. Het aantal (afstudeer)stages is in dezelfde periode met 6 procent toegenomen. In 56 procent van de vacatures gaat het om betaalde functies.

Online culturele vacaturemarkt: 44% onbetaalde vacatures

Figuur 1: Marktaandelen van de verschillende type contracten in 2017

■ Vast contract ■ Stage / Afstudeerplaats ■ Vrijwilligerswerk ■ Tijdelijk contract
■ Mogelijk vast contract ■ Detachering / Interim ■ Freelance ■ Bijbaan

Gemaakt met Localfocus

Bron: Jobfeed, bewerkt door Bureau Lahaut

Tijdelijke en vaste dienstverbanden

Een kwart van de culturele vacatures voor *betaalde* functies is tijdelijk. In de overige driekwart gaat het om een (mogelijk) vast contract.⁷

Er zijn zeer weinig vacatures voor zelfstandigen gevonden in de database van Jobfeed, slechts 1 procent. Dit terwijl uit het onderzoek van CBS (2017) blijkt dat er in de subsector 'kunsten en cultureel erfgoed' 60 procent van de werkenden als freelancer werkzaam zijn. Een verklaring

⁶ Zie ook persbericht Jobfeed: <https://www.textkernel.com/nl/de-nederlandse-online-vacaturemarkt-in-2017/>

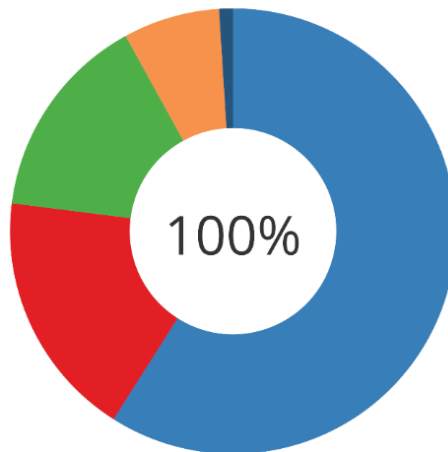
⁷ Het percentage *betaalde tijdelijke contracten* valt in dit onderzoek lager uit dan de 37 procent van het CBS dat is gerapporteerd door de Raad voor Cultuur. Dit komt doordat het rapport van de Raad voor Cultuur alleen betrekking heeft op het *gesubsidieerde* deel van de cultuursector in 2013.

hiervoor kan zijn deze vacatures vaak via een informeel netwerk worden aangeboden. Ook wordt lang niet altijd een vacature uitgezet voor een freelance-opdracht.

Kwart van de betaalde functies is tijdelijk in de cultuursector

Figuur 2: Marktaandelen van de verschillende type contracten bij betaalde functies

■ Vast contract ■ Tijdelijk contract ■ Mogelijk vast contract
 ■ Detachering / Interim ■ Freelance

Gemaakt met Localfocus

Bron: Jobfeed, bewerkt door Bureau Lahaut

Verskil tussen grote en kleine cultuurinstellingen

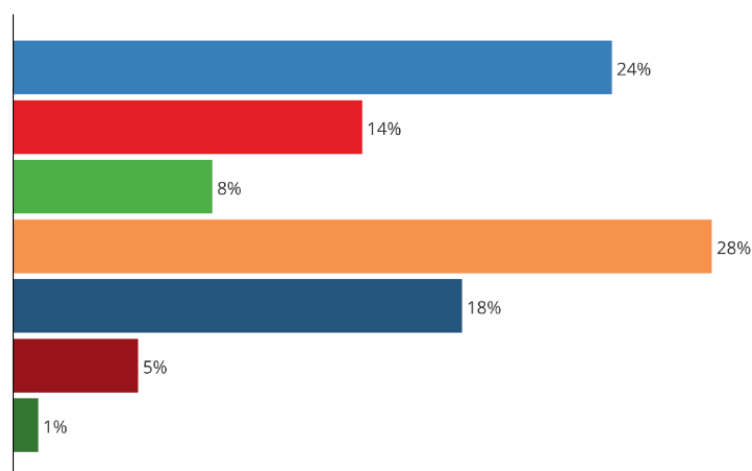
Vacatures met een tijdelijk contract komen relatief het meest voor bij de grotere culturele instellingen. De meeste vacatures voor vrijwilligersfuncties komen voor in organisaties met 50-199 medewerkers, en in minder mate bij de grotere culturele instellingen. Stagiairs worden het vaakst gezocht door instellingen met tussen de 200-499 medewerkers.

Tijdelijke arbeidscontracten vooral bij grote culturele instellingen

Figuur 3: Marktaandelen verschillende type arbeidscontracten per organisatiegrootte (%)

■ Vast contract ■ Stage / Afstudeerplaats ■ Vrijwilligerswerk ■ Tijdelijk contract
 ■ Mogelijk vast contract ■ Detachering / Interim ■ Freelance

% aandeel

Gemaakt met Localfocus

Bron: Jobfeed, bewerkt door Bureau Lahaut

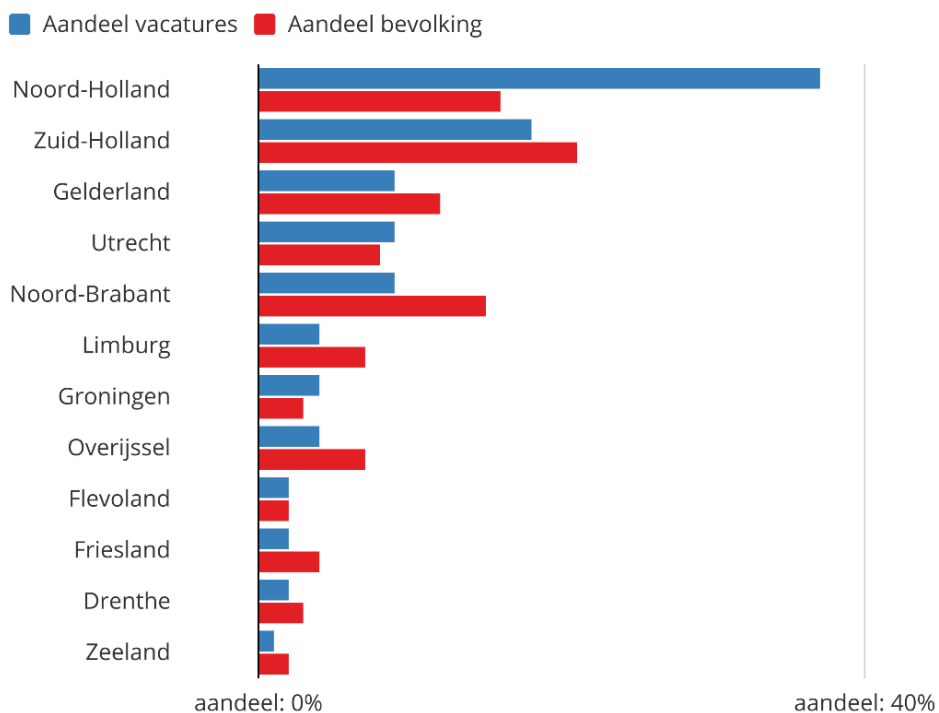
Klik op de grafiek voor de interactieve versie.

Noord-Holland koploper in aantal unieke vacatures

Met 37 procent van de online culturele vacatures heeft de provincie Noord-Holland het hoogste aandeel. De stad Amsterdam huisvest dan ook een groot deel van de belangrijkste culturele instellingen van het land. Op de tweede plaats staat Zuid-Holland – een provincie waar een vijfde van de Nederlandse bevolking woont – waar culturele instellingen goed zijn voor 18 procent van de culturele vacatures. De provincie Noord-Brabant steekt daar met een aandeel van 7 procent schraal tegen af aangezien 15 procent van de Nederlandse bevolking er woont. Ook Limburg en Overijssel zijn ondervertegenwoordigd met slechts 3 procent van de culturele vacatures.

Noord-Holland goed voor 37% van alle online culturele vacatures

Figuur 4: Aandeel online vacatures en bevolkingsaandeel per provincie 2017

Gemaakt met Localfocus

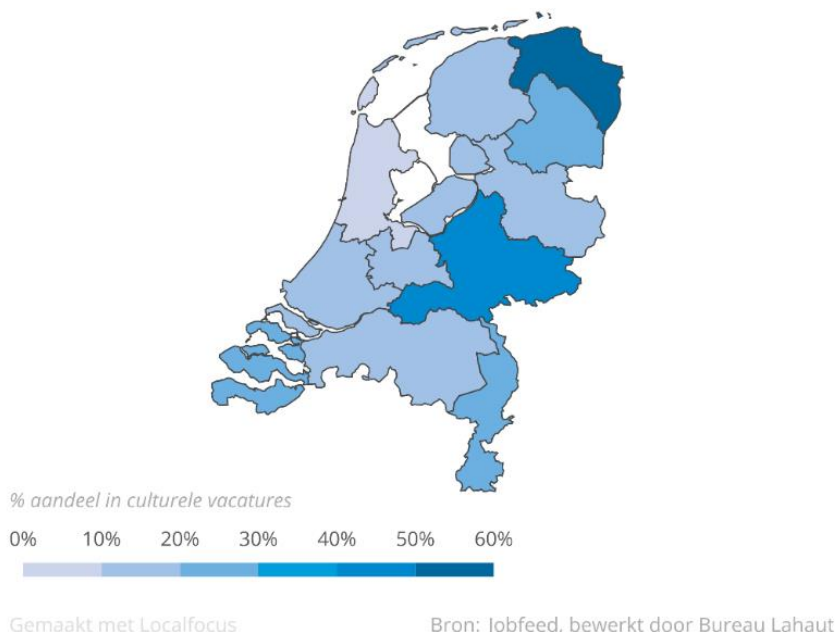
Bron: Jobfeed, bewerkt door Bureau Lahaut

In Groningen worden relatief de meeste vrijwilligers gevraagd: 57 procent van de openstaande vacatures in deze provincie heeft betrekking op een vrijwilligersfunctie. Noord-Holland heeft – ondanks het ruime aanbod aan culturele instellingen – relatief weinig online vrijwilligersvacatures uitstaan. Daarentegen zijn er wel veel vacatures voor (afstudeer)stages. Het gaat om bijna de helft van alle online culturele stagevacatures in Nederland. Het lijkt erop dat grote culturele instellingen uit Amsterdam minder behoefte hebben aan vrijwilligers. Dat blijkt ook uit ander onderzoek; vooral kleine culturele instellingen zijn afhankelijk van vrijwilligers. Bij kleine podia bijvoorbeeld nemen vrijwilligers 50 procent van alle gewerkte uren voor hun rekening, bij grote podia is dit slechts 14 procent. Hetzelfde geldt voor musea en bibliotheken.

Inhoudelijk zijn er ook verschillen tussen vacatures waar te nemen. Kleine culturele instellingen hebben vooral behoefte aan praktisch-ondersteunende werkzaamheden van vrijwilligers. Grote culturele instellingen denk aan het Rijksmuseum of het Stedelijk Museum hebben vaker behoefte aan (afstudeer)stagiairs die mee kunnen helpen beleid te formuleren en onderzoek te doen.

In Groningen hebben ze de meeste behoefte aan vrijwilligers

Figuur 5: Aandeel vacatures voor vrijwilligers en (afstudeer)stagiairs per provincie 2017

Klik op de grafiek voor de interactieve versie.

Fulltime versus parttime

De online culturele vacatures die door Jobfeed zijn gevonden bestaat voor 55 procent uit fulltime functies (een werkweek van 32 uur of meer). Ten opzichte van de jaren ervoor is er sprake van een lichte daling van het marktaandeel van fulltime functies. Als het percentage fulltime functies wordt vergeleken met het UWV onderzoek in 2015 naar de werving en aanname van personeel in Nederland dan komt het ongeveer overeen met het landelijk gemiddelde. Van de twintig sectoren die UWV in beeld heeft gebracht, scoren alleen de sectoren detailhandel, horeca en zorg/welzijn lager. Hoewel het bij het onderzoek van de UWV gaat om *vervulde* vacatures voor *betaalde* functies is het toch interessant om de vergelijking te maken.

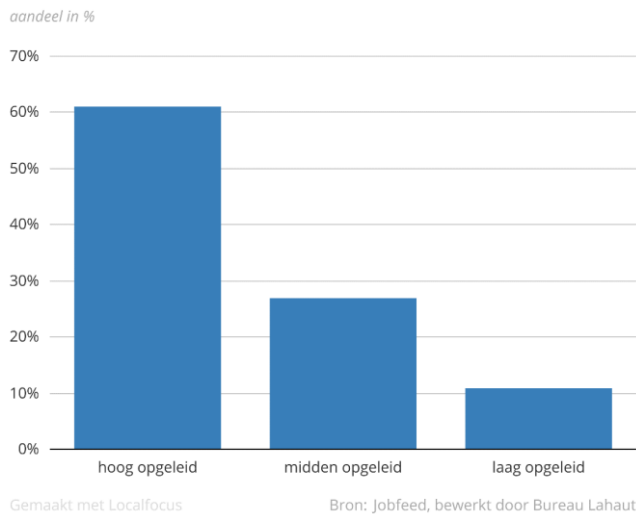
Veel behoefte aan hoogopgeleid personeel

De culturele sector heeft hoofdzakelijk behoefte aan hoogopgeleid personeel. In ruim de helft van alle online vacatures wordt naar een afgeronde HBO of WO opleiding gevraagd. Bij betaalde functies loopt dat op tot ruim 60 procent. De hoge opleidingseisen zijn door de jaren heen niet veel veranderd. 60 procent hoogopgeleid is dan ook hoog vergeleken met het gemiddelde van 32 procent voor alle sectoren uit het UWV onderzoek. Slechts 20 procent van de culturele vacatures mikt op MBO-ers. Dit is de helft minder dan gemiddeld voor alle sectoren in Nederland.

De opleidingseisen voor (afstudeer)stagiairs zijn ongeveer even hoog als voor betaalde functies. Bij vrijwilligers liggen de opleidingseisen lager. HBO/WO wordt bij een derde van de vrijwilligersvacatures gevraagd. Bij bijna de helft (46 procent) van alle vrijwilligersvacatures wordt om een MBO-er gevraagd. Zie voor andere type contracten figuur 6.

Vooral plek voor hoogopgeleiden bij betaalde functies

Figuur 6: Marktaandeel van gevraagd opleidingsniveau per type arbeidscontract 2017

Klik op de grafiek voor de interactieve versie.

MARCOM functies populair

Culturele vacatures kunnen betrekking hebben op tal van beroepen, variërend van makers tot ondersteunend personeel. Er is een aantal beroepen waar jaarlijks veel vraag naar is. De top 10 beroepen is goed voor 17 procent van de openstaande vacatures. Deze top bestaat vooral uit functies die op kantoor plaatsvinden zoals medewerkers klantenservice, marketingmedewerkers en financieel administratief medewerkers. Het is opvallend hoeveel vacatures functies betrekking hebben op MARCOM functies (marketing communicatie); het gaat om ongeveer de helft van alle openstaande functies uit de top 10. Deze MARCOM functies groeien in populariteit, hun aandeel in de top 10 is in 2017 verdubbeld ten opzichte van 2015.

Veel behoefte aan marketing- en communicatiemedewerkers

Figuur 7: meest gevraagde beroepen in 2015, 2016 en 2017 (abs. aantallen)

Kansen voor nader onderzoek

De culturele vacatures kunnen ook kwalitatief onderzocht worden, door bijvoorbeeld de vacatureteksten zelf te bestuderen. Hiermee kunnen onderzoeksvragen beantwoord worden die ingaan op de functie-eisen van werkenden in de culturele sector. Kunst- en cultuuropleidingen kunnen daarmee beter inspelen op een veranderende arbeidsmarkt, en er kan nagegaan worden of het onderwijs voldoende aansluit bij de eisen uit de praktijk. Door onderscheid te maken naar de drie subsectoren kunnen sectorale verschillen in kaart worden gebracht en er meer maatwerk per sector worden geleverd. Maar ook door het aanbod van de culturele instellingen (loon, secundaire arbeidsvoorwaarden et cetera) te bestuderen kan de arbeidsmarktpositie van werkenden beter in kaart worden gebracht.

Grafieken

Alle grafieken zijn gemaakt in LocalFocus. U kunt de interactieve grafieken (eigen selecties mogelijk) online bekijken via deze [link](#).

Literatuur

- APE Public Economics (2016) *Vacatures in Nederland 2015*. Amsterdam: UWV
- Commissie Arbeidsmarktverkenning Cultuur sector (2016) *Verkenning arbeidsmarkt cultuursector*. Den Haag: Raad voor Cultuur/Sociaal-Economische Raad
- Lahaut, D. (2015) 'Vrijwilligers in de culturele sector in opmars'. In: Boekman, jrg. 27, nr. 103, 44-47
- Lahaut, D. (2015) 'Burgers meer betrokken bij cultuur'. In: Boekman, jrg. 27, nr. 105, 32-35
- OCW (2017) *Cultuur in Beeld 2016*. Den Haag: Directoraat-Generaal Cultuur en Media
- Raad voor Cultuur en SER (2017) *Passie gewaardeerd*. Versterking van de arbeidsmarkt in de culturele en creatieve sector. Den Haag

Over de auteur

Dimitri Lahaut MSc is zelfstandig onderzoeker in de culturele sector. Momenteel verricht hij onder meer onderzoek voor het kennis- en innovatieplatform voor de boekensector KVB Boekwerk. Daarvoor was hij werkzaam bij de Boekmanstichting als onderzoeker van de Cultuurindex Nederland en bij Stichting Filmonderzoek waar hij onder andere verantwoordelijk was voor de Bioscoopmonitor. Hij voltooide de master Vrijtijds wetenschappen aan de Universiteit van Tilburg en de studie Facilitaire Dienstverlening in Heerlen.

Colofon

BUREAU
L A H A U T

Bureau Lahaut

Balistraat 105 A

1094 JG Amsterdam

T: 020 239 5006

E: info@bureau-lahaut.nl

www.bureau-lahaut.nl

© 2018, Bureau Lahaut. Alle rechten voorbehouden. Gebruik van deze publicatie is toegestaan mits de bron duidelijk is vermeld. Wijzigingen voorbehouden. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend.